

О. П. Постельжук,
к. і. н., доцент, доцент кафедри політичних наук,
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне
ORCID ID: 0000-0002-7123-7908

Л. І. Валюх,
к. і. н., доцент, доцент кафедри політичних наук,
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне
ORCID ID: 0000-0002-0212-5400

Г. Я. Невинна,
к. і. н., доцент, доцент кафедри політичних наук,
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне
ORCID ID: 0000-0003-3832-6690

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.7.62

ПОЛІТИКА ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЗДІЙСНЕННЯ БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

О. Postel'zhuk,
PhD in Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Political Sciences of Rivne State University of Humanities, Rivne, Ukraine
L. Valiukh,
PhD in Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Political Sciences of Rivne State University of Humanities, Rivne, Ukraine
H. Nevyinna,
PhD in Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Political Sciences of Rivne State University of Humanities, Rivne, Ukraine

IDENTITY POLICY IN THE CONTEXT OF IMPLEMENTING UKRAINE'S SECURITY POLICY
IN THE FIELD PUBLIC ADMINISTRATION

Досліджено вплив політики ідентичності на національну безпеку та державне управління України. Визначено основні потенційні загрози, які може нести така політика для державного управління та національної безпеки держави в процесі її здійснення. Стверджується, що безпекове середовище як платформа для ефективної соціально-економічної взаємодії у сфері державного управління не може залишатися поза моніторинговим контролем національних еліт, оскільки є загроза через конкуренцію держав за реалізацію різних моделей національної та регіональної безпеки.

Зазначається, що деформація політики ідентичності загрожує втратою контролю з боку влади над інформаційною, економічною, політичною, управлінською, оборонною, розвідувальною сферою й може загрожувати етносепаратизмом. Водночас надмірна політизація або часткова реалізація політики ідентичності чи неспроможність її культивування на державному рівні можуть стати причиною появи різних радикальних рухів, їх легітимації й інституціоналізації. Охарактеризований інструментарій, за яким може реалізовуватися політика ідентичності з боку держав-сусідів України з метою дестабілізації держави, шляхом зміни її національної структури.

The article has examined the influence of identity policy on national security and public administration of Ukraine.

The research has proved that in the process of cultivating identity, the key role is played by the state apparatus and national-political elites, who, via a symbiosis of social-cultural and political values, try to create conditions under which an individual seeks to belong to the state and political community. The identity of regional elites also directly influences the criteria for selecting and developing a mechanism for ensuring the necessary human resources in public authorities and potentially creates new levels of regional security.

The research states that the security environment as a platform for effective social and economic cooperation in public administration cannot remain beyond the monitoring control of national elites, because there is always a threat connected to the competition of countries aimed at implementing different models of national and regional security. The Head of state institution plays the key role here.

Ukraine's national security is highly dependent on the international policy of hegemonic states and their ability to maintain peace on the planet. Transregionalism is of particular danger in this context, because it is an instrument of institutionalization and integration of regional cooperation in trade, economy, technological cooperation, movement of human and intellectual capital, and so on.

The research indicates that the deformation of identity policy threatens the loss of control by the authorities over the information, economic, political, managerial, defense, and intelligence spheres and may lead to the threat of ethno-separatism. At the same time, excessive politicization or partial implementation of identity policy or the inability to cultivate it at the state level can lead to the emergence of various radical movements, their legitimization and institutionalization. Therefore, the development of an optimal mechanism for the implementation of identity policy in Ukraine is a priority for state elites in modern conditions.

Ключові слова: політика ідентичності, державне управління, національна безпека, глобалізація, транс-національний лобізм.

Key words: identity policy, public administration, national security, globalization, transnational lobbying.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Національна безпека є одним із ключових компонентів державної політики у сфері державного управління. Вона включає в себе чимало аспектів, серед яких пріоритетними вважаються екологічний, енергетичний, політичний, економічний та кібернетичний. Окреме місце тут займає етнонаціональна складова, яка виступає основою всієї архітектури безпеки будь-якої суверенної держави. Оскільки, опираючись на ідентичність громадян країни, політичні еліти мають можливість планувати, конструювати та виробляти механізми її реалізації. Першочерговим інструментом для вироблення ключових компонентів національної безпеки є політика ідентичності, яка дозволяє зберегти національну самобутність громадян і активізувати бажання в останніх, захищати національні інтереси та суверенітет держави зі зброєю в руках. В умовах, коли людські ресурси вичерпуються (йдеться про депопуляцію населення, трудову еміграцію тощо), розмиття української ідентичності (як і падіння рівня патріотизму через глобалізацію та агресивну політику з боку держав-сусідів), ця проблема набуває неабиякої значущості. Оскільки її відсутність може призвести до втрати "національного

коду" нації, деградації її державних і політичних інститутів, появи псевдоеліт, національної слабкості та мега-регіоналізму і, як наслідок, знищення незалежності держави.

ОБГРУНТУВАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Актуальність теми дослідження полягає в необхідності системних досліджень у контексті проблематики національної безпеки у сфері державного управління крізь призму політики ідентичності. Оскільки більшість вітчизняних вчених займаються вивченням цієї проблематики не заглиблюючись у національний аспект проблеми, фокусуючи свою увагу здебільшого на економічному, енергетичному, політичному чи військово-оборонному сегменті проблеми. Враховуючи, що ідеологічна [не]реалізація українським політичним інструментом такої політики на державному рівні, часто використовується сусідніми країнами в контексті здійснення своєї зовнішньої (агресивної) політики та реалізації власних національних інтересів військовим чи дипломатичним інструментарієм, ця проблема набуває іншого рівня імперативності.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є розкриття основних потенціальних можливостей політики ідентичності у сфері національної безпеки й державних управлінських механізмів України. Завданням є визначення загроз і контр-потенціалів такої політики для суверенітету України.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Політика ідентичності є предметом дослідження багатьох відомих західних і російських вчених. Серед них, наприклад, найбільш значущими для нас є праці Joseph J. [56], Erikson E. [54], Smith A. [59], Hall S. [55], Brubaker R. [53], Хантингтона С. [51], Фукуями Ф. [50], Семененко І. [45], Гаджиева К. [5], Прохоренко І. [39], Лапкина В. [17], Пантіна В. [58], Блохіна К. [4]. Серед українських вчених, це праці Розумного М. [42], Пірен М. [34], Палій Г. [30], Шевчук Д. [52], Пашина Н. [32], Малініна В. [22], Нагорної Л. [25], Степико М. [48], та Пелагеші Н. [33]. В окрему групу, відносимо тих дослідників, які мають ґрунтовні наукові доробки з національної безпеки та державного управління, наприклад, роботи Горбуліна В. і Качинського А. [6], Куйбіди В. [16], Лисенка С. [20], Ситника Г. [46], Орел М. [29], Житника О. [9], Каріха І. [12].

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Політика ідентичності, як інструмент реалізації інтересів різних маргінальних спільнот чи індивідів, постає у другій половині ХХ ст. Сутністю її ідеологічної парадигми є політична практика дискримінованих груп (національних, етнічних, гендерних, сексуальних тощо) в сегменті покращення їхніх особистісних прав і свобод [3]. Ідентичність етимологізується "як усвідомлення особистістю своєї належності до певної соціальної або політичної позиції... чи соціальної системи" [38, с. 237]. Це, фактично, цілий етнополітичний організм людської спільноти, що мешкає у "межах одного територіально-адміністративного утворення і є поліетнічною, складаючись з титульної етнічної спільноти й різних національних меншин" [37, с. 253].

Зі здобуттям незалежності, політика ідентичності в Україні не стала імперативом для політичного істеблішменту, наслідком якої мала бути кристалізація національної самобутності українців у її "сильному" ідентичному вимірі, як титульної нації [44, с. 74]. Продовженням етапу становлення державотворчого процесу, мала стати поява концепту формування української політичної нації, фундаментальною основою якого, є "...розуміння сучасної української нації як відкритої політичної спільноти, що історично склалася на території України [21, с. 631]. Оскільки, як зазначає Л. Калитюк, "альтернативи спільному використанню простору ідентичності не існує, то пропонуються механізми спільного проживання груп та індивідів різної культурної орієнтації в межах політичної нації" [11, с. 3].

У процесі культивування ідентичності, ключову роль відіграє державний апарат та національно-політичні еліти, які намагаються шляхом симбіозу соціокультурних і політичних цінностей створити умови, за яких індивід прагне "приналежності до держави та політичної

спільноти — громадян країни, співвідносячи себе з певною етнокультурною спільністю" [43, с. 221]. Тому, з точки зору національної безпеки (гарантування процесу безперервності надходження несинтетичних еліт), є важливим аспектом розуміння ідентичності тих, хто прагне її культивувати та зберігати на державному рівні. Адже, як стверджує Т. Кузьо, коли в народності "...немає ідентичності — немає й нації" [57, р. 134].

Водночас глобалізація, як "постійна" змінна соціально-економічної та культурно-політичної уніфікації самості, маргіналізує відмінності між різними націями та етнічними групами. Продукуючи інтернаціоналізм, глобалізація [24, с. 421], з одного боку, оптимізує людські, виробничі, промислові та інтелектуальні ресурси, з іншого — відкидає політику етнічної (титульної) ідентичності, яка є основним механізмом реалізації збереження національного "коду" нації, конвергуючи інтернаціональну/глобальну модель. Йдеться про нейтралізацію національної основи, навколо якої формується та постає політична нація, що має власну, інклюзивну ідентичність.

Як наслідок, з'являються небезпечні для державного суверенітету (а отже, й процесу культивування необхідної ідентичності серед нації та еліт) культурні, мовні та інституційно-політичні деформації та процеси, серед яких можна виокремити, такі, як мегарегіоналізм, етносепаратизм, інтеррегіоналізм та трансрегіоналізм [15, с. 16—17]. Зрозуміло, що на противагу таким процесам (в окремих країнах) з'являються контррухи [10, с. 10], які інституціоналізуються в альтерглобалізм, функціоналом яких є "збереження національної та культурної ідентичності та запобігання поширенню масової культури [41, с. 82]. Проте у тій економічній та геополітичній ситуації, в якій опинилася на сьогодні Україна, цього вже не достатньо [23, с. 472].

Інструментами реалізації таких ідейно-політичних констант, може бути не лише сучасний "технологічний тероризм" (який є механізмом здійснення, ведення чи поновлення бойових дій з метою зміни національної структури того чи іншого регіону, створення військових заморожених конфліктів на підставі появи нових типів етнічної ідентичності), але й гібридні війни, зрештою трансформація та розгортання незначних регіональних (локальних) конфліктів у постійно діючі.

Інформаційною підготовкою такого військово-політичного сценарію (наслідком якого має стати зміна ідентичності тих, чи інших регіональних еліт) займаються корпоративні або транснаціональні ГЗТ (Глобальні засоби телекомунікації). Такі наднаціональні структури — стверджують вчені, не лише обмежують державу, але й руйнують суб'єктність політичних еліт (а отже, продуктивність сфери державного управління та його управлінського апарату, системно впливаючи на життя громадськості, являючись безпосереднім інструментом формування глобальної громадської думки, а отже, іншого ("чужого") типу ідентичності [2, с. 123].

Дискурс ведеться не про націоналізм як такий, його форми, типи чи механіку реалізації в державному управлінні, а про національну безпеку країни в цілому [31, с. 5]. Адже, в умовах "гібридних" інформаційних війн (масо на увазі реалізацію військової доктрини В. Герасимова — Начальника Генерального штабу Російської

федерації (РФ), в основі яких лежить новітнє розуміння ведення бойових дій, державний апарат мусить бути готовим до нестандартних загроз. Очевидно, що гібридна агресія ґрунтується й реалізовується на одночасному застосуванні повного спектру засобів і різних спроможностей, в основі яких лежить досягнення національних і геополітичних інтересів. Застосовуючи при цьому економічні, інформаційні, кібернетичні, військові, енергетичні, зрештою політико-дипломатичні інструменти та механізми. Такий підхід направлений, насамперед, на демонтаж національних еліт в управлінській структурі державного апарату і може стати /бути тригером їхньої ідеологічної трансформації.

Трансформацію ідентичності в середовищі українських політичних еліт можна простежити на прикладі окремих регіонів України (Криму, Донбасу, Закарпаття тощо), де відбувається спроба культивувати "нові", регіональні квазіеліти. Отримуючи різного роду підтримку (інформаційну, економічну, військово-технічну, дипломатичну), вони здатні до утворення шляхом сепаратизму, політичного екстремізму чи колабораціонізму, напівдержавних мікроутворень — іонаціональних анклавів із розмитою ідентичністю. Таких, наприклад, як так звані Донецька народна республіка (ДНР) чи Луганська народна республіка (ЛНР). Це стало можливим через системне [не]бажання центральної влади запроваджувати політику ідентичності (шляхом надмірної її політизації [52, с. 309]) впродовж усіх років незалежності України.

Злам, або появу "деформації" в сегменті національної ідентичності українців, можна простежити й в інших регіонах України. Йдеться про муніципалітет, органи місцевої регіональної влади чи загальну систему державного управління країни в цілому. Полеміка ведеться не лише про україномовних українців — носіїв державної мови як такої, а про політичні еліти та їхню державницьку ідентичність. Адже для реалізації національних інтересів, їх лобювання на міжнародному рівні, необхідно мати стратегічний план розвитку, що буде розроблений із врахуванням особливостей процесу становлення політичної нації, її конституціональної (законної) ідентичності. Яка надасть можливість українцям, стати /бути повноцінними суб'єктами міжнародної економічної політики. Таким чином, це питання й політичної безпеки країни, що мусить уособлювати цілий "комплекс заходів, спрямованих на збереження конституційно легітимного політичного ладу... держави, із забезпечення державотворення та конструктивної політики" [36, с. 502].

На [не]зрілості української ідентичності акцентував увагу й президент РФ В. Путін весною 2014 р., напередодні анексії Криму та війни на Донбасі. Його аргументи (як і російської політичної еліти водночас) базувалися на пострадянському історичному (маніпулятивному) наративі [35, с. 28] й артикулювалися "очевидною" неповноцінністю українців. Їхня окремішність (україномовність) — стверджував В. Путін, є лише окремим сегментом 42 млн населення й представлена західноукраїнським семимільйонним регіоном [26]. Не вважаючи українців і росіян різними етнічними групами, Москва виступала проти нав'язування меншістю національно-культурної (як, на думку В. Путіна, націоналістичної) візії

майбутнього, іншій /більшій частині України. Оскільки, та розмовляє російською мовою та сповідує іншу східну (російську) культуру [40].

Схожі аргументи наводять владні еліти Угорщини та Румунії, застосовуючи стратегію латентної політики дезінтеграції окремих районів Закарпатської та Чернівецької областей, територіально та етнічно розриваючи Україну. Вони обстоюють позицію захисту закарпатських угорців і буковинських румунів від української денационалізації, яка нібито, відбувається через механізм освітньої реформи [49]. Проте знання державної мови національними меншинами в Румунії, Угорщині, Польщі чи Литві денационалізацією не вважається.

Регіональна безпека є невід'ємною складовою всієї архітектури безпеки країни, виступаючи надзвичайно важливим її компонентом. Досліджуючи сутність регіональної та соціально-економічної безпеки, дослідник І. Новак, наприклад, переконаний у тому, що регіональна безпека "являє собою систему, елементи якої пов'язані між собою як по вертикалі (національна, регіональна, міжнародна безпека), так і по горизонталі (військова, політична, економічна, екологічна, гуманітарна та ін. безпека)" [27, с. 207]. Таким чином, ідентичність регіональних еліт безпосередньо впливає на критерії добору та формування механізму забезпечення необхідного кадрового потенціалу в органи державної влади й потенційно формує нові рівні регіональної безпеки. Водночас її регіональний контур набуває функціональності та стійкості лише у тому випадку, якщо представники органів державної влади (як і місцеві політичні еліти загалом) володіють тією ідентичністю, яка змушує /зобов'язує їх забезпечувати суверенітет.

Мова — один із ключових компонентів набуття такої ідентичності. За умов втрати її носіїв на державному рівні (коли більшість українського політикуму у не публічній площині, надає перевагу російській), державна політика у сфері вивчення державної мови національними меншинами, мігрантами та особами, що прагнуть отримати громадянство України є необхідністю. На статус національної мови (в умовах глобалізації та європейської інтеграції) також тиснуть міжнародні (міжнародні) мови [14, с. 142—143], корегуючи тим самим, ідентичність будь-яких державницьких еліт. Тому національна ідентичність (першочерговою ознакою якої є мова та культура [21, с. 98]) як платформа для стійкості всієї системи безпеки держави є вкрай значущою. На думку М. Пірен, наприклад, лише національна ідентичність повністю "задовольняє потребу в стабільності... допомагаючи особистості дістати особисте відновлення і гідність у національному розвитку" [34, с. 64].

Згідно із Законом України "Про національну безпеку України від 21 червня 2018 р. (№ 2469-VIII". Розділ І. Стаття 1.), слід означити й наступне: чинне законодавство України виокремлює в поняття загрози національної безпеки держави, всі без винятку потенційні "явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють (або можуть унеможливити чи ускладнити) реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України" [28, с. 221]. До останніх, слід віднести й українську ідентичність, яка механічно європейзуючись та русифікуючись, зникає з українського соціуму.

Чимало вчених, що займаються вивченням специфіки формування й відстоювання національних цінностей переконані, що наразі українці переживають глибоку "кризу моральності й ідентичності, світоглядну невизначеність, розмитість суспільних цінностей, розпорошеність та диференціацію українського суспільства..." [19, с. 45]. Зрозуміло, що їх не можливо подолати не змінивши політику держави у площині національної безпеки та сфери державного управління щодо політики ідентичності.

Тому надзвичайно важливою проблемою є відсутність дієвої політики ідентичності в Україні, яка стояла б на заваді "експорту" на її територію російської військової агресії, шляхом штучного створення "кризи національної ідентичності", розмиття національного "коду" нації, зрештою деформації її (у необхідному сегменті) автохтонної ідентичності. Оскільки такій путінській геополітичній стратегії, прикриттям слугує "вдана" загроза для однієї з національних груп, що нібито потрапила під українську державницьку асиміляцію і швидко денационалізується [18, с. 12].

Це створює можливість "потенційному" агресору швидко синтезувати "нові" регіональні псевдоеліти, які мають іншу ("синтетичну") ідентичність і відрізняються від національних за мовно-культурною, національно-етнічною чи релігійною ознакою й інтегрувати їх у політичне поле країни, змінивши, тим самим, баланс сил у партійно-політичній системі країни. Їх подальша легітимізація крізь призму виборчого процесу, дозволяє їм рухатися по владній вертикалі, змінюючи в подальшому кадрову структуру владно-управлінського апарату. А оскільки в демократичних країнах неминуче присутній процес ротації еліт, це формує неабияку потенційну зону ризику, генеруючи системні загрози економічній "яка є основою незалежності будь-якої держави" [47, с. 36] та національній безпеці країни [1, с. 187].

Одним із інструментів такої зовнішньої політики (зміни громадсько-політичної думки в сегменті реалізації етнополітики) є астротурфінг. Завдяки якому створюється можливість потенційного "вікна" спроможностей для отримання необхідних виборчих результатів. Його маніпулятивні механізми, швидко адаптують інформаційний та фактологічний контент у віртуальній мережі, на веб-форумах чи засобах телекомунікації тощо, в необхідне геополітичне "русло". Астротурфінг (як технологія корекції громадсько-політичної думки) переважно застосовується великими транснаціональними корпораціями, політтехнологами й спецслужбами різних країн у передвиборчий період [7, с. 43]. Водночас наявність такого поняття як "ідентичність у соціальній мережі" [38, с. 235], значно розширює потенційну складову спроможностей астротурфінгу у державницькій та управлінській сфері.

Не менш серйозним викликом є транснаціональний лобізм, який керується виключно економічною доцільністю (реалізуючи фінансово-економічні проекти), переважно ігноруючи позицію національних еліт, що прагнуть відстояти державницькі інтереси. Це призводить до заміни національних еліт транснаціональними й неминуче завершується кризою системи державного управління. Позаяк порушується фундаментальний принцип останнього — здійснення державної політики

за пріоритетністю в реалізації національних інтересів [2, с. 122]. А оскільки, в Законі України "Про основи національної безпеки України" наголошується на важливості забезпечення сталого розвитку "...суспільства, шляхом своєчасного виявлення, запобігання та нейтралізації реальних і потенційних загроз національним інтересам" [37, с. 511], це мало б сигналізувати національним елітам про загрозу.

Тому важливо системно проводити моніторинг стану національної безпеки, особливо його безпекових показників, індикаторами яких є стійкість політичних еліт щодо збереження державницької ідентичності, наявності (відсутності) безпекових відхилень в діяльності органів державної влади та управлінні, виконання політичними елітами національно-стратегічного курсу держави, продуктивності та результативності роботи політичних інститутів, а також парламентський контроль за діяльністю контррозвідувальних управлінь, Служби зовнішньої розвідки (СЗР) та Служби безпеки України (СБУ) [13, с. 9].

Таким чином, безпекове середовище як платформа для ефективно соціально-економічної взаємодії у сфері державного управління не може залишатися поза моніторинговим контролем національних еліт, оскільки завжди існує загроза через "конкуренцію держав за реалізацію різних моделей національної та регіональної безпеки" [9, с. 44]. Ключову роль тут відіграє Інститут глави держави, позаяк національна безпека знаходиться в "орбіті" контролю СЗР, СБУ, які підпорядковуються президенту України.

Однак, ряд додаткових обтяжуючих обставин можуть ними ігноруватися в силу різних "об'єктивних" причин. Серед яких, наприклад, глобалізація, демографічний і соціальний фактор, насиченість [не]розвиненої технологічно економіки наддержавними (транснаціональними структурами — так званий трансрегіоналізм), транснаціональний лобізм (як і його моделі управління та ведення бізнесу), що часто суперечать національним інтересам країни. А також фінансово-економічна експансія держав-гегемонів [35, с. 14] і технокорпорацій в енергетику, економіку, політико-партійну та банківську сферу, церкву тощо.

В умовах трансформованою глобалізацією системою міжнародних відносин, національна безпека України сильно залежна й від міжнародної політики країн гегемонів. Зрештою, їх здатності до збереження миру в параметрах всієї планети — міжнародної безпеки як такої загалом [8, с. 785]. Особливо небезпечним є трансрегіоналізм, який виступає інструментом інституціоналізації та інтеграції регіонального співробітництва у сфері торгівлі, економіки, технологічної кооперації, руху людського та інтелектуального капіталу тощо. Прагнучи побудувати довготривалі економічні взаємовідносини, регіональні еліти мімікують під інший (транснаціональний) тип ідентичності із часом "формують спільну ідентичність, засновану на тих чи інших загальних ідеологічних, прагматичних перевагах і принципах" [15, с. 15—16].

ВИСНОВКИ

Таким чином, політика ідентичності є одним із інструментів зовнішнього впливу на функціонування

механізмів державного управління. Позаяк, її [не]реалізація національними елітами надає можливість наростити потенційним противником, ефективні засоби впливу на будь-яку сферу політики держави, шляхом розмиття національної ідентичності в колі державницьких еліт. Її деформація загрожує втратою контролю з боку влади над інформаційною, економічною, політичною, управлінською, оборонною, розвідувальною сферою й може загрожувати етносепаратизмом. Водночас надмірна політизація або часткова реалізація політики ідентичності чи [не]спроможність її культивування на державному рівні, можуть стати причиною появи різних радикальних рухів, їх легітимації й інституціоналізації. Тому вироблення оптимального механізму реалізації політики ідентичності в Україні, є пріоритетним завданням для державницьких еліт у сучасних умовах.

Література:

1. Антонов В.О. Конституційно-правові засади національної безпеки України: монографія; наук. ред. Ю.С. Шемчушенко. К.: ТАЛКОМ, 2017. 576 с.
2. Безпека та конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації: монографія. / за заг. ред. О.С. Власюка. К.: НІСД, 2017. 384 с.
3. Берман Ш. Чому політика ідентичності більш вигідна правим, аніж лівим. URL: <https://commons.com> (дата звернення: 12.02. 2021 р.).
4. Блохин К. В. Политика идентичности как фактор обеспечения национальной безопасности государства. Власть. 2019. Т. 27. № 4. С. 286-288.
5. Гаджиев К.С. Национальная идентичность: концептуальный аспект. Вопросы философии. 2011. № 10. С. 3—16.
6. Горбулін В.П., Качинський А.Б. Засади національної безпеки України. К.: Інтер-технологія, 2009. 272 с.
7. Данько Ю.А. Астротурфінг як інструмент віртуальної маніпуляції та політичної пропаганди в умовах інформаційної доби. Сучасне суспільство. 2015. Вип. 2 (1). С. 38—49.
8. Державотворчий процес в Україні 1991—2006. / авт. кол.: Н.П. Барановська, С.О. Біла, В.Д. Бондаренко та ін. К.: Науково-виробниче підприємство "Наукова думка" НАН України", 2007. 910 с.
9. Житник О.М. Опис майбутнього безпекового середовища як основний детермінант формування державної політики у сфері управління національною безпекою. IV Міжнародна науково-практична конференція. "Інноваційний розвиток науки нового тисячоліття. Зб. наук. праць з проблем економічних наук (м. Хмельницький, 26—27 жовтня 2018 р.). 2018. С. 42—45.
10. Зайцев Ю.А. Політико-економічна обмеженість сучасного неолібералізму та можливі шляхи її подолання. Вчені записки. 2013. № 15. С. 8—14.
11. Калитюк Л. Формування національної ідентичності як фактор державної етнополітики: зарубіжний досвід і Україна. Публічне адміністрування: теорія та практика. 2013. Вип. 2. (10). С. 1—10. URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2013-02\(10\)/3.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2013-02(10)/3.pdf) (дата звернення: 29.01.2021).
12. Каріх І.В. Національна ідентичність в структурі гуманітарної безпеки України. Політологічний вісник: зб. наук. праць. К.: Інтас, 2007. № 25. С. 133—144.
13. Качинський А.Б. Індикатори національної безпеки: визначення та застосування їх граничних значень: монографія. К.: НІСД, 2013. 104 с.
14. Козак Т. Можливості мови всесвітнього спілкування у збереженні етнокультурної ідентичності. Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2012. Вип. 30. С. 140—146.
15. Кузнецов Д.А. Феномен трансрегионалізму: проблеми термінології і концептуалізації. Сравнительная политика. 2016. № 2/23. С. 14—25.
16. Куйбіда В. Національна безпека в умовах інформаційних та гібридних війн: монографія / авт. кол.: В. Куйбіда, В. Бебик, М. Дмитренко та ін. К.: НАДУ, 2019. 384 с.
17. Лапкин В.В. Метаморфозы идентичности в условиях глобализации. Политическая экспертиза: ПОЛИТЭК. 2011. Т. 7. № 2. С. 25—41.
18. Ларін С.В. Захист національних цінностей у сфері національної безпеки України: державно-управлінський аспект: автореф. дис... канд. наук з держ. управління: 25.00.01. Івано-Франківськ, 2019. 20 с.
19. Ларін С.В. Сутність та зміст поняття національні цінності в контексті сучасних дослідницьких підходів. Вісник НАДУ при президентові України. 2016, № 2. С. 44—49.
20. Лисенко С.О. Протистояння двох домінуючих концепцій безпеки, між якими існує Україна. Гілея: науковий вісник. К.: "Видавництво "Гілея", 2020. Вип. 158 (№ 10). Ч. 3. Політичні науки. С. 14—23.
21. Мала енциклопедія етнодержавознавства / НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького; Редкол.: Ю.І. Римаренко (відп. ред) та ін. К.: Довіра: Генеза, 1996. 942 с.
22. Малінін В.В. Процес формування політичної ідентичності в умовах глобалізації: особливості та складові. Актуальні проблеми політики. 2013. Вип. 49. С. 194—199.
23. Мацієвський Ю.В. У пастці гібридності: зигзаги трансформацій політичного режиму в Україні (1991—2014): монографія. Чернівці: Книги ХХІ, 2016. 552 с.
24. Нагорна Л.П. Інтернаціоналізм // Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Й / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: Во "Наукова думка", 2005. 672 с.
25. Нагорна Л.П. Регіональна ідентичність: український контекст. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2008. 405 с.
26. Население Украины. Динамика численности постоянного населения по областям Украины, тыс. чел. (на 1 января или на дату переписи). URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0%>. (дата звернення: 29.01.2021).
27. Новак І. Сутність регіональної соціально-економічної безпеки та завдання державної політики щодо забезпечення регіонального розвитку // Україна — проблема ідентичності: людина, економіка, суспільство. Конференція українських випускників програм наукового стажування у США. (Львів, 18—21 вересня 2003 р). К.: Інститут Кеннана, Київський проект. С. 207—210.
28. Оборонна реформа: системний підхід до оборонного менеджменту: монографія / А. Павліковський, В. Фролов, Ф. Саганюк та ін.; за заг. ред. док. військ. н. А. Сиротенка. К.: НУОУ, 2020. 274 с.

29. Орел М.Г. Теоретичні основи державного управління у сфері політичної безпеки: монографія. К.: "Поліграф плюс", 2019. 320 с.
30. Палій Г.О. Становлення єдиної національної ідентичності в контексті реалізації національних інтересів України: дис. ... кан. політ. наук: 23.00.05 — "Етнополітологія та етнологія". К.: 2005. 214 с.
31. Пасічник В. Філософська категорія безпеки як основа нової парадигми державного управління національною безпекою. Науковий вісник "Демократичне врядування". 2011. Вип. 7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2011_7_7 (дата звернення: 23.12.2020).
32. Пашина Н. Концепт політичної ідентичності в українській політичній науці. Політичний менеджмент. 2012. № 4—5. С. 180—190.
33. Пелагеша Н. Україна у смислових війнах пост-модерну: трансформація української національної ідентичності в умовах глобалізації. К.: НІСД, 2008. 288 с.
34. Пірен М. Національна ідентичність сучасної української еліти як чинник консолідації суспільства та реалізації демократичних реформ. Публічне управління: теорія та практика. 2013. Вип. 2. С. 62—70.
35. Політика історичної пам'яті в контексті національної безпеки України: аналіт. доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень / за заг. ред. Яблонського В.М. К.: НІСД, 2019. 144 с.
36. Політологічний енциклопедичний словник / за ред. Ю.С. Шемчушенка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка. 2-е., доп. і перероб. К.: Генеза, 2004. 502 с.
37. Політологічний словник: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. М.Ф. Головатого та О.В. Антонюка. К.: МАУП, 2005. 792 с.
38. Політологія: навчальний енциклопедичний словник довідник для студентів ВНЗ I-V рівнів акредитації / за наук. ред. д-ра політ. н. Н.М. Хоми. Львів: "Новий світ — 2000", 2014. 779 с.
39. Прохоренко І.Л. Проблема національної ідентичності в умовах європейської інтеграції: іспанський випадок. Ібероамериканські тетради. 2016. № 1 (11). С. 49—55.
40. Хоменко С., Голубєва А. Путін назвав росіян і українців одним народом. Історики пояснюють, чи це так. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian> (дата звернення: 06.02.2021).
41. Радченко Л.М. Альтерглобалізм та антиглобалізм: сутність і вплив на розвиток глобалізації. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. 2018. Вип. 23. С. 80—84.
42. Розумний М.М. Політика ідентичності: основні завдання та механізми реалізації. Наукова доповідь / Підготував д. політ. н. М.М. Розумний, зав. відділу політичних стратегій Національного інституту стратегічних досліджень. К., 2011. 23 с.
43. Ростецька С. Національна ідентичність: природа, сутність та проблеми формування. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2016. Вип. 8. С. 218—225.
44. Рябчук М. Долання амбівалентності. Дихотомія української національної ідентичності — Історичні при-
- чини та політичні наслідки. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2019. 252 с.
45. Семененко І.С. Политическая идентичность и политика идентичности. В двух томах. Т. 2: идентичность и социально-политические изменения в XXI веке. Отв. ред. И.С. Семенко. М.: РОССПЭН, 2012. 471 с.
46. Ситник Г.П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади): підручник. К.: НАДУ, 2012. 544 с.
47. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки: монографія / авт. кол. О.Ф. Новікова, О.Г. Сидорчук, О.В. Панькова та ін. Львівський регіональний інститут держав. управл. НАДУ; НАН України, Інститут економіки промисловості. К.; Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. 184 с.
48. Степико М.Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування: монографія. К.: НІСД, 2011. 336 с.
49. Угорщина та Румунія обурилися через новий закон про освіту в Україні URL.: <https://www.dw.com/uk/%D1%83%D0%B3%D0%BE%D1%80%D1%89%D0>. (дата звернення: 21.02.2021 р.).
50. Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривденості. К.: Наш формат, 2020. 192 с.
51. Хантингтон С. Кто ми?: вызовы американской национальной идентичности / пер. с англ. А. Башкирова. М.: ООО "Издательство АСТ": ООО "Транзиткнига", 2004. 635 с.
52. Шевчук Д. Політика ідентичності як проблема сучасної політичної філософії. Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Культурологія. 2014. Вип 15 (2). С. 308—310.
53. Brubaker R. Nationalism Reframed: Nationhood and the National Question in the New Europe. Cambridge: Cambridge University Press, 1996. 216 p.
54. Erikson E. Psychological Identity. A Way of Looking at Things. Selected Papers from 1930 to 1980 / ed. by Schlein. N.Y., Norton, 1995. 782 p.
55. Hall, Stuart. Introduction: Who Needs "Identity"? in Questions of Cultural Identity / ed. by Stuart Holl and Paul du Gay. L.: Sage. 1996. P. 1-17.
56. Joseph J. Language and Identity: National, Ethnic, Religious. Houndmills, Basingstoke, Hampshire & N.Y.: Palgrave Macmillan, 2009. 240 p.
57. Kuzio T. Ukraine. State and Nation Building. London, 1998. 134 p.
58. Pantin V. I. The Political and Civilizational Self-Identity of Contemporary Russian Society in a Global Context. Russian Social Science Review. 2010. V. 51. Issue 1. P. 4—20.
59. Smith, Anthony D. "The Problem of National Identity: Ancient, Medieval and Modern?", Ethnic and Racial Studies 17, 3 (July). 1994. P. 375—399.

References:

1. Antonov, V. O. (2017), Konstytutsijno-pravovi zasady natsionalnoi bezpeky Ukrainy: monohrafiia [Constitutional and legal principles of national security of Ukraine], TALKOM, Kyiv, Ukraine.
2. Vlasjuk, O. S. Mokij, A. I. Iliash, O. I. Voloshyn, V. I. and Flejchuk, M. I. (2017), Bezpeka ta konkurentospro-mozhnist ekonomiky Ukrainy v umovakh hlobalizatsii: monohrafiia [Security and Competitiveness of Ukraines

Economy in the Conditions of Globalization: Monographs], NISD, Kyiv, Ukraine.

3. Berman, S. (2018), "Why identity politics is more beneficial to the right than the left", available at: <https://commons.com> (Accessed 12 Feb 2021).

4. Blokhin, K. V. (2019), "Identity policy as a factor in ensuring the national security of the state", *Vlast*, vol. 27, pp. 286—288.

5. Hajiyev, K. S. (2011), "National identity: conceptual aspect", *Voprosy fylosofyy*, vol. 10, pp. 3—16.

6. Horbulin, V. P. and Kachynskyy, A. B. (2009), *Zasady natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Principles of national security of Ukraine]*, Inter-tekhnohiiia, Kyiv, Ukraine.

7. Danko, Y. A. (2015), "Astroturfing as a tool of virtual manipulation and political propaganda in the information age", *Suchasne suspilstvo*, vol. 2 (1), pp. 38—49.

8. Baranovska, N. P. Bila, S. O. and Bondarenko, V. D. (2007), *Derzhavotvorchyy protses v Ukraini 1991-2006 [State-building process in Ukraine 1991-2006]*, Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.

9. Zhytnyk, O. M. (2018), "Description of the future security environment as the main determinant of state policy formation in the field of national security management", *Innovatsijnyj rozvytok nauky novoho tysiachollittia. Zb. nauk. prats. problem ekonomichnykh nauk. IV Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia [Innovative development of science of the new millennium. IV International Scientific and Practical Conference]*, Khmelnytskyj, Ukraine, 26—27 Oct 2018, pp. 42—45.

10. Zajtsev, Yu. A. (2013), "Political and economic limitations of modern neoliberalism and possible ways to overcome it", *Vcheni zapysky*, vol. 15, pp. 8—14.

11. Kalytiuk, L. (2013), "Formation of national identity as a factor of state ethnopolitics: foreign experience and Ukraine", *Public administration: theory and practice*, vol. 2 (10), available at: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2013-02\(10\)/3.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2013-02(10)/3.pdf) (Accessed 29 Jan 2021).

12. Karikh, I. V. (2007), "National identity in the structure of humanitarian security of Ukraine.", *Politolohichnyj visnyk: zb. nauk. prats*, vol. 25, pp. 133—144.

13. Kachynskyy, A. B. (2013), *Indykatory natsionalnoi bezpeky: vyznachennya ta zastosuvannya yikh hranychnykh znachen: monohrafiya [Indicators of national security: definition and application of their limit values: monograph]*, NISD, Kyiv, Ukraine.

14. Kozak, T. (2012), "Possibilities of the language of world communication in preserving ethnocultural identity", *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya mizhnarodni vidnosyny*, vol. 30, pp. 140—146.

15. Kuznetsov, D. A. (2016), "Phenomenon of trans-regionalism: problems of terminology and conceptualization", *Sravnitel'naya politika*, vol. 2/23, pp. 14—25.

16. Kuybida, V. Bebyk V. and Dmytrenko, M. (2019), *Natsionalna bezpeka v umovakh informatsiynykh ta hibrydnykh viyn: monohrafiya [National security in terms of information and hybrid wars: monograph]*, NADU, Kyiv, Ukraine.

17. Lapkin, V. V. (2011), "Metamorphoses of Identity in the Context of Globalization", *Political Expertise: POLITEX*, vol. 2, pp. 25—41.

18. Larin, S. V. (2019), "Protection of national values in the sphere of national security of Ukraine: state-

administrative aspect", Ph.D. Thesis, Governance, Ivano-Frankivsk National University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk, Ukraine.

19. Larin, S. V. (2016), "The essence and content of the concept of national values in the context of modern research approaches", *Visnyk NADU pry prezidentovi Ukrainy*, vol. 2, pp. 44—49.

20. Lysenko, S. O. (2020), "Confrontation of two dominant security concepts between which Ukraine exists", *Hileya: naukovyy visnyk*, vol. 158 (10), pp. 14—23.

21. Rymarenko, Yu. (1996), *Mala entsyklopediya etno-derzhavoznavstva [A small encyclopedia of ethno-state studies]*, Dovira, Kyiv, Ukraine.

22. Malinin, V. V. (2013), "The process of formation of political identity in the context of globalization: features and components", *Aktualni problemy polityky*, vol. 49, pp. 194—199.

23. Matsiyevskyy, Yu. V. (2016), *U pastsi hibrydnosti: zygzagy transformatsiy politychnoho rezhymu v Ukraini (1991—2014): monohrafiya [In the trap of hybridity: zigzags of transformations of the political regime in Ukraine (1991—2014): monograph]*, Knyhy XXI, Chernivtsi, Ukraine.

24. Smoliy, V. A. (2005), *Entsyklopediya istoriyi Ukrainy. Tom. 3. [Encyclopedia of the History of Ukraine. Vol. 3]*, Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.

25. Nahorna, L. P. (2008), *Rehionalna identychnist: ukrayinskyy kontekst [Regional identity: Ukrainian context]*, IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

26. wikipedia (2021), "Population of Ukraine. Resident population dynamics by regions of Ukraine, thousand people (as of January 1 or the date of the census)", available at: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0%> (Accessed 29 Jan 2021).

27. Novak, I. (2003), "The essence of regional socio-economic security and tasks of state policy to ensure regional development", *Ukrayina — problema identychnosti: lyudyna, ekonomika, suspilstvo. Konferentsiya ukrayinskykh vypuskniv prohram naukovoho stazhuvannya u SSHA [Ukraine — the problem of identity: man, economy, society. Conference of Ukrainian graduates of research internship programs in the USA]*, Lviv, Ukraine, 18—21 Sep 2003, pp. 207—210.

28. Pavlikovskyy, A. Frolov, V. and Sahanyuk, F. (2020), *Oboronna reforma: systemnyy pidkhid do oboronnoho menedzhmentu: monohrafiya [Defense reform: a systematic approach to defense management: a monograph]*, NUOU, Kyiv, Ukraine.

29. Orel, M. H. (2019), *Teoretychni osnovy derzhavnoho upravlinnya u sferi politychnoyi bezpeky: monohrafiya [Theoretical foundations of public administration in the field of political security: a monograph]*, Polihraf plyus, Kyiv, Ukraine.

30. Paliy, H. O. (2005), "Formation of a single national identity in the context of realization of national interests of Ukraine", Ph.D. Thesis, Ethnopolitics and ethnostate studies, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.

31. Pasichnyk, V. (2011), "Philosophical category of security as the basis of a new paradigm of state management of national security", *Naukovyy visnyk "Demo-*

kratychne vryaduvannya", vol.7, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2011_7_7 (Accessed 23 Dec 2020).

32. Pashyna, N. (2012), "The concept of political identity in Ukrainian political science", *Politychnyy menedzhment*, vol. 4—5, pp. 180—190.

33. Pelahesha, N. (2008), *Ukrayina u smyslovkykh viynakh postmodernu: transformatsiya ukrayinskoyi natsionalnoyi identychnosti v umovakh hlobalizatsiyi* [Ukraine in postmodern semantic wars: transformation of Ukrainian national identity in the conditions of globalization], NISD, Kyiv, Ukraine.

34. Piren, M. (2013), "National identity of the modern Ukrainian elite as a factor in the consolidation of society and the implementation of democratic reforms", *Publichne upravlinnya: teoriya ta praktyka*, vol. 2, pp. 62—70.

35. Yablonskyy, V. M. Lozovyy, V. S. Valens'kyy, O. L. Zdioruk, S. I. and Zubchenko, S. O. (2019), *Polityka istorychnoyi pamyati v konteksti natsionalnoyi bezpeky Ukrayiny: analit. Dopovid. Natsionalnyy instytut stratehichnykh doslidzhen* [The policy of historical memory in the context of national security of Ukraine: an analyst. report. National Institute for Strategic Studies], NISD, Kyiv, Ukraine.

36. Shemchushenk, Yu. S. Babkina, V. D. and Horbatenka, V. P. (2004), *Politolohichnyy entsyklopedychnyy slovnyk* [Political science encyclopedic dictionary], Geneza, Kyiv, Ukraine.

37. Holovatyi, M. F. and Antonyuk, O. V. (2005), *Politolohichnyy slovnyk: Navch. posib. dlya stud. vyshch. navch. Zakl* [Political Science Dictionary], MAUP, Kyiv, Ukraine.

38. Homa, H.N. (2014), *Politolohiya: navchalnyy entsyklopedychnyy slovnyk dovidnyk dlya studentiv VNZ I—V rivniv akredytatsiyi* [Political science: educational encyclopedic dictionary reference book for university students of I—V levels of accreditation], "Novyy svit — 2000", Lviv, Ukraine.

39. Prokhorenko, I. L. (2016), "The problem of national identity in the context of European integration: the Spanish case", *Iberoamerikanskiye tetradi*, vol. 1 (11), pp. 49—55.

40. Khomenko, S. and Holubieva, A. (2020), "Putin called Russians and Ukrainians one people. Historians explain whether this is so", available at: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-51596469> (Accessed 06 Feb 2021).

41. Radchenko, L. M. (2018), "Alterglobalism and anti-globalism: essence and influence on the development of globalization", *Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 22: Politychni nauky ta metodyka vykladannya sotsialno-politychnykh dystsyplin*, vol. 23, pp. 80—84.

42. Rozumnyy, M. M. (2011), *Polityka identychnosti: osnovni zavdannya ta mekhanizmy realizatsiyi. Naukova dopovid* [Identity policy: main tasks and implementation mechanisms. Scientific report], Kyiv, Ukraine.

43. Rostetska, S. (2016), "National identity: nature, essence and problems of formation", *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya filosofsk'ko-politolohichni studiyi*, vol. 8, pp. 218—225.

44. Ryabchuk, M. (2019), *Dolannya ambivalentnosti. Dykhotomiya ukrayinskoyi natsionalnoyi identychnosti — Istorychni prychny ta politychni naslidky* [Overcoming

ambivalence. The dichotomy of Ukrainian national identity — Historical causes and political consequences], *IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrayiny*, Kyiv, Ukraine.

45. Semenenko, I. S. (2012), *Politicheskaya identichnost i politika identychnosti. V dvukh tomakh. T. 2: identychnost i sotsialno-politicheskiye izmeneniya v XXI veke* [Political identity and identity politics. In two volumes. Vol. 2: identity and socio-political changes in the XXI century], ROSSPEN, Moscow, Russian Federation.

46. Sytnyk, H. P. (2012), *Derzhavne upravlinnya u sferi natsionalnoyi bezpeky (kontseptualni ta orhanizatsiyonopravovi zasady): pidruchnyk* [Public administration in the field of national security (conceptual and organizational and legal principles): textbook], NADU, Kyiv, Ukraine.

47. Novikova, O. F. Sydoruchuk, O. H. and Pan'kova, O. V. (2018), *Stan ta perspektyvy sotsial'noyi bezpeky v Ukrayini: ekspertni otsinky: monohrafiya* [Status and prospects of social security in Ukraine: expert assessments: monograph], LRIDU, NADU, Kyiv, Ukraine.

48. Stepyko, M. T. (2011), *Ukrayinska identychnist: fenomen i zasady formuvannya: monohrafiya* [Ukrainian identity: phenomenon and principles of formation: a monograph], NISD, Kyiv, Ukraine.

49. Deutsche Welle (2017), "Hungary and Romania outraged by new law on education in Ukraine", available at: <https://www.dw.com/en/%D1%83%D0%B3%D0%BE%D1%80%D1%89%D0> (Accessed 21 Feb 2021).

50. Fukuyama, F. (2020), *Identychnist. Potreba v hidnosti y polityka skryvdzhenosti* [Identity. The need for dignity and the politics of resentment], Nash format, Kyiv, Ukraine.

51. Khantington, S. (2004), *Kto mi?: vyzovy amerikanskoj natsionalnoyi identychnosti* [Who is Mi?: Challenges to American National Identity], OOO "Izdatelstvo AST": OOO "Tranzitkniga", Moscow, Russian Federation.

52. Shevchuk, D. (2014), "Identity politics as a problem of modern political philosophy", *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiya". Seriya: Kulturolohiya*, pp. 308—310.

53. Brubaker, R. (1996), *Nationalism Reframed: Nationhood and the National Question in the New Europe*, Cambridge: Cambridge University Press, UK.

54. Erikson, E. (1995), *Psychological Identity. A Way of Looking at Things. Selected Papers from 1930 to 1980*, Norton, N.Y., USA.

55. Hall, S. (1996), *Introduction: Who Needs "Identity"? in Questions of Cultural Identity/ ed. by Stuart Holl and Paul du Gay*, Sage, London, UK.

56. Joseph, J. (2009), *Language and Identity: National, Ethnic, Religious*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire & N.Y.: Palgrave Macmillan, N.Y., USA.

57. Kuzio, T. (1998), *Ukraine. State and Nation Building*. London, UK.

58. Pantin, V. I. (2010), "The Political and Civilizational Self-Identity of Contemporary Russian Society in a Global Context", *Russian Social Science Review*. V. 51. Issue 1. pp. 4—20.

59. Smith, A. D. "The Problem of National Identity: Ancient, Medieval and Modern?", *Ethnic and Racial Studies* 17, (3 Jul 1994), pp. 375—399.

Стаття надійшла до редакції 29.03.2021 р.